

1983/84:86

Tisdagen den 21 februari

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Val till Nordiska rådet

Företogs val av tre medlemmar och fem suppleanter i Nordiska rådet.

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Riksdagen beslöt den 8 februari 1984 att antalet av riksdagen valda medlemmar jämte suppleanter i Nordiska rådet skulle utökas från 18 till 20. Med anledning härav och av att Ulf Adelsonh avsagt sig uppdraget som medlem i Nordiska rådet har valberedningen enhälligt beslutat föreslå Arne Andersson i Ljung (m), Sten Svensson (m) och Georg Andersson (s) till medlemmar samt Ulf Adelsonh (m), Filip Fridolfsson (m), Lars Ulander (s), Birgitta Rydle (m) och Berit Oscarsson (s) till suppleanter i Nordiska rådet.

Kammaren utsåg till

medlemmar i Nordiska rådet

Arne Andersson i Ljung (m)

Sten Svensson (m)

Georg Andersson (s)

suppleanter i Nordiska rådet

Ulf Adelsonh (m)

Filip Fridolfsson (m)

Lars Ulander (s)

Birgitta Rydle (m)

Berit Oscarsson (s)

2 § Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

*Om handikappades rätt till högskolestudier***3 § Svar på fråga 1983/84:312 om handikappades rätt till högskolestudier****Anf. 2** Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Margó Ingvardsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att fortsättningsvis garantera handikappades rätt till studier.

Staten betalar genom styrelsen för vårdartjänst kvalificerad boendeservice och social omvårdnad i vardagen åt handikappade som bedriver högskolestudier. Inom ramen för de medel som står till förfogande för ombyggnadsarbeten förbättrar byggnadsstyrelsen successivt högskolans lokaler för att underlätta rörelsehindrades studiemöjligheter. Talboks- och punktskriftsbiblioteket svarar för produktion av studielitteratur för synskadade studerande i högskolan. I årets budgetproposition föreslås att medlen för detta ändamål räknas upp med 1 milj. kr. Tolkhjälp ges åt döva, och kostnaderna för den bestrids inom ramen för anslagen till högskolan. Slutligen kan den som är handikappad få företräde vid urval till högskoleutbildning.

En rad åtgärder vidtas således för att underlätta handikappades studier. Trots detta kan det finnas hinder av olika slag för handikappade att genomgå utbildning. Det ankommer på alla berörda myndigheter att så långt det är möjligt bidra till att sådana hinder undanröjs.

Anf. 3 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Besparingarna inom den offentliga sektorn har lett till en rad försämringar för människor med funktionshinder. Hur handikappad man blir av sitt hinder bestäms som bekant av förhållandena i samhället.

När jag fick del av uppgiften att en sökande vägrats inträde till psykologiska institutionen vid Stockholms universitet med motivering att lokalerna saknar hiss, ansåg jag det vara befogat med ett klargörande från utbildningsministern. Det har även framkommit att synskadade avvisats därför att delar av undervisningen sker med video.

Självfallet kan dessa faktorer inte godtas som skäl för att utestänga handikappade från universitet och högskolor. Min fråga till utbildningsministern har föranletts av ett konkret fall. I det fallet har den sökande antagits, efter det att DHR uppvakttat utbildningsministern i ärendet. Visserligen är ministern förhindrad att här i riksdagen uttala sig i enskilda fall, men vi kanske kan vara överens om en princip, nämligen att sådana här ärenden borde kunna lösas utan att en minister skall behöva gripa in.

Om det förekommer praktiska, oövervinnerliga hinder såsom dåligt handikappanpassad miljö, så får man kanske böja sig för detta på kort sikt, men man får arbeta på längre sikt för en förändring. Vi vet också att poängsystemet slår olika. Det krävs alltså olika hög poäng för att komma in på olika studier. Om någon med funktionshinder blir antagen på en annan ort än bostadsorten därför att vederbörande har en lägre poäng och sedan inte kan studera på den orten på grund av sitt funktionshinder, borde

det finnas en möjlighet att lösa även detta på ett smidigt sätt. så att den sökande inte förlorar en massa tid i väntan på sin slutliga placering.

Vi kan kanske godta sådana faktiska skäl, men konstruerade hinder kan vi aldrig godta. Jag hoppas att vi är överens om det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

---

*Om meritvärdet av
viss högskolekurs.*

4 § Svar på fråga 1983/84:321 om meritvärdet av viss högskolekurs

Anf. 4 Utbildningsminister LENA IJELM-WALLÉN:

Herr talman! Bengt-Ola Ryttrar har frågat mig om jag vill medverka till att sådana bedömningar förhindras i fortsättningen som innebär att studerande som saknar betyg i engelska inte får delta i en enstaka kurs inom högskolan.

För allmän behörighet till högskolestudier krävs kunskaper i engelska motsvarande slutförd lärokurs om minst två årskurser i gymnasieskolan. För sådana sökande till enstaka kurs som är behöriga på grund av ålder och yrkesverksamhet kan dock den lokala antagningsmyndigheten föreskriva att kravet på engelska inte skall gälla. Varje högskoleenhet avgör alltså om det generella kravet på kunskaper i engelska skall gälla för en viss kurs eller om befrielse skall ges från detta krav.

Jag kan givetvis inte uttala mig om enskilda fall. Det är emellertid enligt min mening viktigt att sökande utan gymnasieutbildning men med lång arbetslivserfarenhet inte genom formella krav hindras från att delta i högskolekurser som de har särskilt behov av och reella förutsättningar att klara av. Jag utgår från att högskolemyndigheterna tillämpar bestämmelserna i denna anda.

Anf. 5 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret. Jag tycker det var ett bra svar, eftersom det gör klart att det inte är formalia som skall vara avgörande för intagningen till högskolan.

Det finns ju många människor ute i organisationer och i näringslivet som har direkta, akuta behov av att fördjupa kunskaperna på de områden där de är verksamma i det dagliga livet. På högskolan finns naturligtvis en del av dessa kunskaper, och jag ser det som mycket angeläget att så många som möjligt kan ta del av dessa kunskaper. Det är bra för samhället, det är bra för organisationerna och det är bra för näringslivet. Inte minst tror jag att det är bra för högskolan att människor med konkret, praktisk erfarenhet kan tillföra högskolan och sina kurskamrater sina kunskaper och erfarenheter.

Jag tror mig veta att de flesta inom högskolan delar dessa värderingar, men tyvärr kan det fortfarande inträffa sådana här misstag. Efter det klagörande svar som utbildningsministern nu har lämnat tror jag att dessa problem skall vara ur världen för framtiden. Jag tackar för ett bra och klagörande svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om ersättning
genom försäkrings-
kassan för resor till
och från arbetet i
vissa fall*

5 § Svar på fråga 1983/84:318 om ersättning genom försäkringskassan för resor till och från arbetet i vissa fall

Anf. 6 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Hagar Normark har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder så att ersättning för resor till och från arbetet kan lämnas av försäkringskassan i fall då en sådan åtgärd skulle förkorta sjukskrivningstiden.

Enligt sjukförsäkringens bestämmelser får en person som insjuknar ersättning för inkomstbortfall i form av sjukpenning. Sjukförsäkringen ger också ersättning för sjukvårdskostnader samt för resekostnader i samband med sådan ersättningsberättigad vård. Den allmänna sjukförsäkringen ger däremot inte ersättning för kostnader som har samband med resor till och från arbetet.

Det problem Hagar Normark tar upp i sin fråga har samband med den grundläggande avgränsningen av ersättningsreglerna inom sjukförsäkringen. Jag delar uppfattningen att det är angeläget att regelsystemet i den allmänna försäkringen medverkar till att underlätta rehabiliteringen.

Som framgår av redovisningen av socialförsäkringsavsnittet i årets budgetproposition avser jag att begära regeringens bemyndigande att tillsätta en utredning för att se över vissa grundläggande regler då det gäller att ge sjukförsäkringen en mera aktiv roll i rehabiliteringsarbetet. Det finns anledning att i det sammanhanget pröva åtgärder av det slag Hagar Normark tar upp i sin fråga.

Anf. 7 HAGAR NORMARK (s):

Herr talman! Jag tackar socialministern för det positiva svaret.

Anledningen till min fråga är en situation som är rätt vanlig, nämligen att man nödgas vara sjukskriven i onödan för att det är svårt att ta sig till och från arbetet.

Ett exempel: En person som fått sträckbehandling för diskbräck kunde inte själv köra bil eller använda kollektiva färdmedel. Han måste anlita taxi eller åka med arbetskamrater. Han kunde sköta sitt arbete när han väl var på sin arbetsplats. Han begärde ersättning från försäkringskassan med motiveringen att försäkringskassan skulle tjäna minst 300 kr./dag genom att betala resor i stället för sjukpenning. Men det gick inte på grund av rådande bestämmelser. Inte heller gick det att få färdtjänst i den kommunen. Färdtjänst tillämpas olika beroende på i vilken kommun man bor. Det finns kommuner som ger färdtjänst i sådana fall som jag avser. När det gäller resor till och från arbetet går det att i ganska stor utsträckning utnyttja arbetskamrater, men det är inte alla som har arbetskamrater som kan ställa upp. Jag känner till fall där arbetsgivaren betalat resorna. Men kan man räkna med att ett litet företag skall kunna ställa upp med dagliga resersättningar? Dessutom är det principiellt fel att arbetsgivaren skall betala resor för att förkorta sjukskrivningen för en anställd. Det kan innebära en press att ta sig till arbetet för den som behöver vara sjukskriven.

---

*Om ersättning
genom försäkrings-
kassan för resor till
och från arbetet i
vissa fall*

Jag har också blivit underrättad om att någon fått göra avdrag i deklARATIONEN för taxiresor, då han på grund av sitt hälsotillstånd inte kunnat ta sig till arbetet på annat sätt. Det finns taxeringsnämnder som inte godtar sådana yrkanden. Avdrag i deklARATIONEN är inte bästa sättet – resorna kostar i alla fall en del för den enskilde. Enligt min mening skall den myndighet som har den direkta vinsten av en förkortning av sjukskrivningstiden svara för den merkostnad som uppstår när någon skall ta sig till arbetet i stället för att vara sjukskriven – och det blir försäkringskassan.

Min motion 1982/83:450, med de riktlinjer som jag angett i min fråga, avslogs med hänvisning till att det skulle bli någonting nytt i försäkringssystemet och att det skulle bli stora gränsdragningsproblem. Men problem är till för att lösas, och jag tycker att socialministern har angett en riktlinje för det i sitt svar.

Jag skulle vilja ställa en följdfråga: Hur snart skall utredningen tillsättas, och – vad som kanske är ännu viktigare – när beräknas den vara klar med sitt arbete?

Anf. 8 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Följdfrågorna var svårare än den ursprungliga frågan.

Jag är övertygad om att utredningsarbetet bör ske så snart det någonsin är möjligt, därför att det är många regler i det nuvarande försäkringssystemet som borde göras mera anpassade till möjligheten att rehabilitera i det enskilda fallet. Då det gäller den fråga som Hagar Normark har tagit upp är det sannolikt att det i många fall skulle bli både bättre för den enskilde och bättre ekonomi för samhället om man ibland kunde jämställa arbetsresor med sjukresor. Det finns alltså all anledning att jobba snabbt med denna fråga, också från samhällsekonomiska utgångspunkter.

Anf. 9 HAGAR NORMARK (s):

Herr talman! Jag får tacka för detta andra inlägg från socialministern.

Jag hann inte i mitt första anförande nämna, när det gällde det fall som jag tog upp i min fråga, att när vederbörande var på försäkringskassan och försökte övertyga om allt detta som socialministern senast sade, om samhällsnyttan osv., svarade man: Du skall vara tacksam för att du får vara sjukskriven – det är många som skulle vara det i ditt ställe.

Med den helt felaktiga inställningen från en myndighets sida kan man inte komma långt, då tänker man inte konstruktivt.

Nu har jag fått ett positivt svar, och jag ser med förväntan fram mot utredningen – och att den skall jobba snabbt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
21 februari 1984

*Om identitets-
kontroll vid
sjukskrivning*

Anf. 10 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Förste vice talman Ingegerd Troedsson har frågat statsrådet Sigurdsen om hon anser att försäkringsbedrägerierna har sådan omfattning att det är nödvändigt att läkare begär legitimation av patient före sjukskrivning samt om patienten bör bli utan sjukpenning om en läkare inte avkrävt honom legitimation. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Ingegerd Troedssons fråga är föranledd av att vissa läkare i Uppsala för en tid sedan ifrågasatt att det nya läkarintyget för bedömning av rätt till sjukpenning innehåller en uppgift om hur patienten styrkt sin identitet.

Det nya intyget är resultatet av ett samarbete mellan riksförsäkringsverket, socialstyrelsen, Läkarförbundet och Landstingsförbundet. Innan intyget slutligt fastställdes bedrevs försök i två län under ett halvt år. Utfallet i dessa län var i allt väsentligt positivt, och först sedan erfarenheter därifrån tagits till vara fastställdes intygsformuläret slutgiltigt. Uppgiften på intyget om hur patientens identitet har styrkts är ny, men den utgör egentligen en anpassning till föreskrifter från socialstyrelsen som gäller sedan flera år tillbaka. Läkarintyget utgör ett viktigt underlag för beslut om sjukpenning med ibland ganska stora belopp. Jag anser det därför vara ett rimligt krav att läkaren är förvissad om att den patient han ger ett intyg verkligen är den han utger sig för att vara, även om identitetsförväxlingar eller bedrägerier torde vara sällsynta. Det bör vara möjligt att arrangera detta på ett smidigt sätt om patienten inte är känd på mottagningen.

Enligt vad jag erfarit räknar man vid Akademiska sjukhuset med att den situation som föranlett Ingegerd Troedssons fråga snart skall vara löst. Jag utgår ifrån att läkarkåren också i fortsättningen lojalt följer de regler som gäller för utfärdande av olika intyg som kan grunda rätt till ibland stora utbetalningar från den allmänna försäkringen.

Anf. 11 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Det räcker inte med att läkaren måste vara leg. läkare i dagens sjukvård – patienten måste också vara leg. patient. Sedan årskiftet är nämligen läkarna ålagda att kontrollera identiteten hos den patient som skall sjukskrivas. Är patienten inte känd, skall han legitimera sig med ID-kort, körkort eller pass. Anledningen tycks vara att det i några få fall har förekommit att en person har lurat till sig sjukpenning genom att skicka en sjuk medhjälpare till läkarundersökningen. Men för att komma åt denna extremt sällsynta företeelse får man inte utgå ifrån att varje patient är en potentiell bedragare. Många patienter upplever det kanske inte som en förödmjukande handling att behöva visa upp sin legitimation, men det finns å andra sidan situationer där förhållandet mellan läkare och patient är bräckligt och kan äventyras, om det visar sig att läkaren ifrågasätter patientens identitet.

Vidhåller socialstyrelsen och riksförsäkringsverket detta krav, skall vi vara

medvetna om att det är ytterligare ett steg på vägen mot ett totalkontrollerat samhälle där man, liksom i öststaterna och i Sydafrika, ständigt måste bära med sig ID-kort eller pass. Ett sådant Sverige tror jag mycket få vill ha, och det gäller att ständigt vara på sin vakt mot sådana tendenser.

Jag är medveten om att kravet på identitetskontroll finns medtaget i socialstyrelsens generella föreskrifter om intyg från 1981. Jag är också medveten om att det kan vara nödvändigt att personer får styrka sin identitet när det t. ex. gäller läkarintyg för körkort eller för en pensionsförsäkring. Men jag kan inte finna det belagt att försäkringsbedrägerierna vid sjukskrivning skulle vara sådana att identitetskontroll är nödvändig. Statsrådet säger ju själv att sådana bedrägerier är sällsynta. Inte heller kan jag finna att vi har någon författning som säger att sjukkassan kan vägra att betala ut sjukpenning om identitetskontroll inte har utförts – jag fick inget svar på den fråga jag ställde om detta.

Jag är ledsen att det inte finns någon öppning i socialministerns svar. Ansträngningarna borde enligt min mening inriktas på att ta bort kravet på att patienterna på ett eller annat vis skall legitimera sig vid sjukskrivning, om de inte är kända. Jag vet att också Läkarförbundet är mycket olyckligt över kravet på legitimation och skulle vilja se en ändring av det här förhållandet.

Anf. 12 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Som Ingegerd Troedsson själv sade är det inget nytt krav att man inom läkarkåren skall vara mycket noggrann när man utfärdar intyg och också försäkras sig om att ett intyg gäller för just den person för vilket det utfärdas. Detta finns angivet i de instruktioner som utgavs 1981. Det nya är att läkaren på det intyg som fastställts efter försök och i samarbete med bl. a. Läkarförbundet genom att sätta ett kryss i en ruta skall tala om på vilket sätt han övertygat sig om att intyget gäller rätt person. Jag kan inte finna att detta är så märkvärdigt, och jag tror framför allt att Ingegerd Troedsson drar alltför långtgående slutsatser när hon åberopar förhållandena i öststaterna och på andra håll. Läkarförbundet, som har varit med i det här arbetet, har för sin del uttalat att det bl. a. med hänsyn till de stora belopp som utbetalas via försäkringen är befogat med denna kontroll.

Det här förfarandet är inte märkvärdigare än det man tillämpar på posten eller banken, där man ju kan kräva legitimation. Här gäller det ett intyg som skall ligga till grund för utbetalandet av mycket stora ersättningar. Är det då så märkvärdigt att läkaren, om han är osäker, kräver att få reda på om intyget gäller rätt person?

Ingegerd Troedsson påpekade att jag inte svarat på hennes andra fråga. Att jag inte gjort det beror kanske delvis på ett förbiseende, men framför allt på att svaret är självklart. Om en läkare eller någon annan person bland sjukvårdspersonalen på grund av ett förbiseende eller av annat skäl inte har försäkrat sig om att ett intyg gäller rätt person, så skall detta naturligtvis inte drabba den sjuke. Det innebär bara att försäkringskassan får klara den här kontrollen och att utbetalningen sker litet senare.

---

*Om identitets-
kontroll vid
sjukskrivning*

---

*Meddelande om
interpellationssvar*

Anf. 13 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag tror inte att det behövs mycket fantasi för att inse skillnaden mellan att visa legitimation när man tar ut pengar på en bank och när man ger sig av utomlands å ena sidan och det problem vi berör nu å andra sidan.

En läkare och en patient kan ha ett förtroendefullt samtal och patienten behöver inte legitimera sig för själva den sjukvårdande behandlingen. Men så fort det blir fråga om sjukskrivning skall läkaren, om han inte känner patienten, vara skyldig att kräva legitimation. Det är detta som med rätta upprör väldigt många läkare. Jag tror att också Sten Andersson kan inse detta.

Inom Läkarförbundet är man inte alls glad över detta, men man ansåg sig bunden av föreskrifterna från 1981 från socialstyrelsen. Man säger i en ledare i läkartidningen:

”Förbundet har emellertid både i arbetsgruppen och till riksförsäkringsverket påpekat behovet av ett tredje 'identitetsalternativ', nämligen att identiteten ej styrkts. Slutligen har också – med hänsyn till kontrollfunktionens störande effekt på patient-läkarrelationen – påtalats önskvärdheten om att identitetskontroll utförs av administrativ personal i samband med inskrivning eller utlämnande av intyg.”

Det vore i så fall betydligt bättre än den ordning som nu gäller. Jag förstår fortfarande inte varför det skall vara nödvändigt med legitimationskontroll i dessa fall, eftersom ju praktiskt taget varje patient har rätt att sjukskriva sig själv fem dagar utan någon form av läkarintyg.

Jag är slutligen glad över att socialministern öppet sade ifrån att den patient som sjukskrivs utan att legitimation har avkrävts inte skall gå miste om sin sjukpenning. I pressen har påståtts att detta skulle gå ut över patienten; det gör det alltså inte.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:103

Anf. 14 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag vill anmäla att Hans Peterssons i Hallstahammar interpellation om SJ:s service på mindre orter på grund av tjänsteresor inte kommer att besvaras inom stipulerad tid. Jag har kommit överens med Hans Petersson om att interpellationen kommer att besvaras den 12 mars 1984.

8 § Svar på fråga 1983/84:338 om rätten till besvär över beslut rörande vägomläggning

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

Anf. 15 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jan Hyttring har frågat mig om det inte vid beslut om vägomläggning kan föreligga besvärsmätt för andra än berörda markägare.

Frågan om vem som har rätt att överklaga beslut om vägomläggningar regleras genom den allmänna bestämmelsen om besvärsmätt i förvaltningslagen (1971:290). Enligt den bestämmelsen får talan föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Allmänt sett brukar som förutsättning för besvärsmätt krävas att det aktuella beslutet antingen påverkar den klagandes rättsliga ställning eller, som det brukar uttryckas, rör ett intresse som på något sätt har erkänts av rättsordningen. Vid beslut om vägomläggning innebär detta normalt att endast berörda markägare är besvärsmättigade.

Innan beslut om vägomläggningar fattas har alltid samråd skett med berörd kommun. Kommunerna har rätt att överklaga beslut om vägomläggningar. Med det demokratiska system vi har här i landet är det kommunens uppgift att svara för allmänna planeringsfrågor, som berör kommunen och dess invånare. Jag är inte beredd att medverka till någon ändring av den ordningen.

Anf. 16 JAN HYTTRING (c):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Curt Boström för svaret på min fråga.

Befolkningen i Tidafors och jag själv är mycket besvikna över regeringens beslut att någon prövning inte skall göras när det gäller inkomna besvär över fastställelse av arbetsplan för omläggning av väg 240. Bl. a. har näringsidkare besvärat sig. Betingelserna för deras näringsutövande kommer att helt ändras, om den nya vägsträckningen förverkligas. Regeringen vill, i allmänt tal, minska byråkratin och ge den lokala befolkningen mer att säga till om.

Ortsbefolkningen vill emellertid inte ha någon ny vägsträckning utanför det lilla handelscentrum som byggts upp i Tidafors. Det är tillräckligt med en förbättring av nuvarande väg för att trafiksäkerheten skall förbättras.

Enligt 11 § i förvaltningslagen får ett förvaltningsbeslut överklagas "av den som beslutet angår, om det gått honom emot".

Beträffande omläggningen av väg 240 vill jag framhålla att beslutet om fastställelse av arbetsplanen definitivt går emot den som besvärat sig.

I vägverkets motiv för fastställelse av arbetsplanen anges att Karlstads kommun tillstyrkt hög prioritering av denna nya vägsträckning. Detta är fel. Karlstads kommun anser inte att vägomläggningen bör prioriteras högt. Inte heller Hagfors eller Munkfors kommuner har uttalat sig om någon första eller andra prioriteringsgrad när det gäller väg 240.

Med hänsyn till förvaltningslagen och besvärsmättningarna är det min bestämda uppfattning att regeringen bör pröva inkomna besvär.

Överläggningen var härmed avslutad.

---

*Om rätten till
besvär över beslut
rörande vägom-
läggning*

*Om beräkningen
av avgift m. m. för
kvarstående skatt i
vissa fall***9 § Svar på fråga 1983/84:317 om beräkningen av avgift m. m. för kvarstående skatt i vissa fall****Anf. 17** Finansminister KJELL-OLOF FEJLDT:

Herr talman! Lars Hjertén har anfört att en företagare, som fått tillbaka för mycket inbetald mervärdeskatt, eftertaxerats för det återbetalda skattebeloppet och då påförts restavgift och respitränta för beloppet. trots att han inte har haft tillgång till det. Lars Hjertén har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att undanröja detta missförhållande.

Det finns enligt min mening ingen praktisk möjlighet när det gäller restavgift och respitränta att särbehandla de eftertaxeringsfall som beror på att mervärdeskatt har återbetalats. I den situation som Lars Hjertén beskriver skulle effekterna av restavgiften och respiträntan kunna motverkas av att ränta betalades ut på den återbetalade mervärdeskatten. Detta är dock en komplicerad fråga. Den skattskyldige kan nämligen ha tagit ut för hög skatt av sina kunder och också betalat in den till länsstyrelsen. När felet upptäcks och skatten återbetalas, bör återbetalningen egentligen föras vidare till kunderna. Om så sker, torde det normalt inte bli fråga om någon eftertaxering. Det kan dock i många fall vara svårt att göra en sådan överföring till kunderna. Om den skattskyldige behåller beloppet kan man enligt min mening inte tala om missförhållanden som behöver rättas till. Detta är särskilt tydligt om företagarens kunder själva är skattskyldiga till mervärdeskatt och har kunnat göra avdrag för den för högt debiterade mervärdeskatten, trots att länsstyrelsen bara får in det rättade lägre beloppet.

Den komplicerade frågan om ränta vid återbetalning av mervärdeskatt ingår i mervärdeskatteutredningens uppdrag och kommer därför att bli aktuell när utredningens förslag har lämnats.

Anf. 18 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga.

Det är viktigt att skattelagstiftningen är korrekt och ger full rättvisa åt dem som betalar skatt – i förhållande till myndigheten, till staten. Det finns dock i dag alltför många exempel på motsatsen. Min fråga gäller en företagare som har en matservering på en större industri. År 1976 startade han sin verksamhet. Han tog då kontakt med mervärdeskatteenheten på länsstyrelsen. Man klargjorde för honom att han skulle betala hög moms på det som betraktades som kioskförsäljning eller ambulerande försäljning och låg moms på serveringen i företagets matsal. Så skedde fram till år 1981. Då erfor han att en kollega, som hade en servering av samma slag på en annan industri, betalade den lägre mervärdeskatten även i fråga om den ambulerande försäljningen. Han tog därför på nytt kontakt med länsstyrelsen. Länsrätten bestämde att företagaren skulle få tillbaka den del av mervärdeskatten som han felaktigt betalat in.

Till saken hör också att företagaren inte skall skatta för pengarna det år han disponerar dem. I stället skall de pengarna läggas till varje års inkomst

fr. o. m. 1976. Inte heller får företagaren göra någon ändring i boksluten för de aktuella åren. Han får t. ex. inte öka avskrivningarna, vilket han egentligen hade kunnat göra. Företagaren efterbeskattas varje år genom att den återbetalade momsén läggs till varje års inkomst. Företagaren måste alltså betala både kvarskatteavgift och respitränta för pengar som han under de här åren inte haft tillgång till, vilket staten däremot haft.

Eftersom detta tydligen står i överensstämmelse med skattelagstiftningen, i varje fall i bokstavig mening, vill jag fråga finansministern ännu en gång: Är finansministern beredd att vidta åtgärder för att undanröja detta missförhållande?

Om rätten att kvitta underskott i villafastighet mot inkomst av kapital

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1983/84:333 om rätten att kvitta underskott i villafastighet mot inkomst av kapital

Anf. 19 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Ingegerd Troedsson har mot bakgrund av reglerna om beräkning av tilläggsbelopp och om beskattningen av makars B-inkomster frågat mig om jag

a) är medveten om att kvittningsrätten på detta sätt sätts ur spel för många makar,

b) är medveten om att B-inkomsten på detta sätt kan belastas med mer än 100 % i marginalskatt,

c) avser att göra något för att förhindra detta.

Utgångspunkten för beräkning av underlaget för tilläggsbelopp utgörs av den beskattningsbara inkomsten, som bl. a. ökas med medgivna underskottsavdrag. Därvid skall underskott av t. ex. en villafastighet minskas med den skattskyldiges inkomst av kapital, dock högst 30 000 kr. Regeln gäller utan inskränkning även för makar.

Alltsedan särbeskattning av makars A-inkomster infördes har gällt att underskottsavdrag, liksom andra allmänna avdrag, i första hand avräknas från A-inkomst. 1982 års skattereform har inte inneburit någon förändring i detta avseende. Samma system som tidigare tillämpas alltså såväl under övergångsåren som därefter.

I frågan nämner Ingegerd Troedsson som exempel en gift skattskyldig som har en A-inkomst på 85 000 kr., en inkomst av kapital på 30 000 kr. och ett villaunderskott på 20 000 kr. Makens marginalskatt anges till 75 %. Skatten på inkomsten av kapital blir 21 250 kr., om man – som synes ha skett i frågan – betraktar den som den högsta delen av inkomsten och räknar med en kommunal skattesats på 30 %. Underskottsavdraget, som räknas av från A-inkomsten, sänker skatten med 10 000 kr. Ingegerd Troedsson har jämfört skillnaden mellan dessa båda skattebelopp, 11 250 kr., med vad som återstår om underskottet avräknas från B-inkomsten och då fått en skatt på dessa 10 000 kr. om 112,5 %. Med samma metod skulle skattesatsen bli oändlig.

*Om rätten att kvitta
underskott i villa-
fastighet mot in-
komst av kapital*

om underskottet hade uppgått till 30 000 kr. Ingegerd Troedssons räknemetod är således orimlig.

Sambeskattningen av makars B-inkomster har begränsats i samband med 1982 års skattereform, främst av förenklingsskäl. I den fortsatta översynen av skattesystemet i förenklande riktning kommer givetvis frågan om beskattningen av makar ånyo att aktualiseras. Jag är emellertid inte beredd att för dagen gå in på vilka förändringar som kan komma i fråga.

Anf. 20 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Sambeskattningen av kapitalinkomster har till syfte att åstadkomma att skattebelastningen på en familj blir densamma oavsett hur kapitalinkomsten fördelar sig mellan makarna. Skattebelastningen skall i princip bli densamma som om hela kapitalinkomsten låg hos den make som har högst inkomst av arbete. Däremot kan det inte vara sambeskattningens syfte att belasta makarna med högre skatt än om all inkomst låg hos den make som har högst A-inkomst.

Emellertid har de nya inkomstskattereglerna, med deras tilläggsbelopp, medfört att sambeskattningens alla nackdelar kombineras med alla de nackdelar som en individuell beskattning av kapitalinkomster kan ha. Många familjer har också, efter skatteuppgörelsen den underbara natten, gjort sin planering utifrån uttalandet om att ett överskott av kapital skulle få kvittas mot ett underskott i det egna hemmet, om samma make hade både över- och underskott. Den missuppfattningen kan få allvarliga följder.

Jag skall ta ännu ett exempel: Hustrun i en familj hade ärvt ett småhus, som man måste sälja på grund av flyttning. Betalningen skedde i form av en revers med ränteinkomster på omkring 35 000 kr. I medvetande om kvittningsrätten accepterade makarna reversen. Hustrun stod också som ägare till det nya huset, som hade ett underskott på omkring 30 000 kr. Man räknade då med att skatten skulle utgå på endast mellanskillnaden, 5 000 kr., dvs. att skatten skulle bli omkring 2 500 kr. Men det visade sig att dessa makar på denna nettointkomst på 5 000 kr. kommer att få betala omkring 10 000 kr. i skatt – fyra gånger mer än vad de hade räknat med.

Nu säger finansministern att det i det här sammanhanget är orimligt att räkna i procent. Men faktum är, som finansministern själv säger, att procentsatsen på marginalskatten kan bli oändlig.

Nu fick jag inget klart svar på om finansministern var medveten om de här konsekvenserna när den nya lagstiftningen infördes. Var finansministern det, tycker jag att det är i högsta grad förvånansvärt att finansministern, då som riksdagsman, var beredd att acceptera konsekvenserna. Skall en demokrati fungera krävs det att medborgarna är lojala mot beslutsfattarna. Men det förutsätter också att besluten uppfattas som moraliska, i varje fall inte som omoraliska. I det här fallet kan tydligen precis vad som helst hända.

Jag hade önskat få svaret att man givetvis skyndsamt vill ta itu med dessa skatteregler, så att sambeskattning och särbeskattning i de här fallen inte får

dessa helt orimliga konsekvenser. Vi kommer att fortsätta vårt arbete på det här området.

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

---

*Om avverkningen i
de fjällnära skogarna*

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1983/84:326 om avverkningen i de fjällnära skogarna

Anf. 21 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig om jag avser föreslå regeringen att ålägga domänverket att omedelbart stoppa den pågående avverkningen i de fjällnära skogarna.

F. n. pågår utredningar, bl. a. en urskogsinventering och en hänglavsinventering, inom berörda områden. Dessutom har vissa sameorganisationer hos regeringen begärt att några avverkningar inom Jokkmokks revir skall stoppas. Beredningen av detta ärende är ännu inte klar.

Med hänsyn till detta är jag nu inte beredd att göra något uttalande i frågan.

Anf. 22 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Man måste fråga sig hur likgiltiga inför en skövling av oersättliga naturvärden ansvariga politiker får vara. Hur okänsliga får de vara när en minoritet begär att deras rättigheter respekteras?

Dokumentationen på visat ointresse från regeringens sida i den här frågan är lång och dyster. Svenska samers riksförbund har gått till regeringen upprepade gånger och krävt stopp på avverkning och vägdragning i de fjällnära skogarna. Riksdagens revisorer ifrågasatte redan förra året domänverkets handlande när det gällde de fjällnära skogarna.

Jag har ställt flera frågor här i riksdagen till ansvarigt statsråd. Till sist lyckades Dagens Nyheter, genom förtjänstfullt reportagearbete, skapa uppmärksamhet i frågan; tidningen gav bevis på vad som höll på att ske eller hade skett där domänverket gått fram. Så äntligen, den 3 februari, låter domänverket meddela att man stoppar nya avverkningar. Det är inte något helt tillfredsställande beslut, det innebär nämligen att man fullföljer de arbeten som har påbörjats eller planerats för vintern. Det är anledningen till min fråga. När jag nu får svar blir min fråga: Kan man acceptera detta förfaringsätt?

Det finns naturligtvis skäl att inte göra för tvära kast beträffande planerad avverkning. Men här är det fråga om dålig planering och ett oegentligt förfarande av domänverket. Vad som sedan måste påtalas är domänverkets skäl till avverkningsstoppet. Det sägs från ansvarigt håll att man måste få klarhet med anledning av de motstridiga uppgifterna om möjligheterna att förnya skogen. Det är inte bara en fråga om att förnya skogen. Från naturskyddssynpunkt gäller det skog som är oersättlig. Samerna behöver de hänglavar som finns i skogen för sin rennäring. Att över huvud taget

diskutera avverkning innan den pågående hänglavsinventeringen är slutförd är helt oacceptabelt.

Svaret från statsrådet borde ha varit att man omedelbart skall stoppa avverkningen. Det finns inget annat godtagbart svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1983/84:302 om insamlingen av returglas

Anf. 23 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Per Israelsson har frågat mig om jag är beredd vidta åtgärder syftande till att riksdagens beslut om återglassystem genomföres.

Bakgrunden till frågan är att riksdagen i juni i fjol förordade att det fortsatta arbetet för ökad återvinning av vin- och spritflaskor skulle inriktas på införande av ett återglassystem. Ett sådant system skulle i detta fall innebära att ett s. k. återglas införs för vin och sprit kombinerat med återtag av annat engångsglas från hushållen. En utgångspunkt är att allt systemglas pantbeläggs, vilket bör leda till hög återvinning.

Olika frågor som rör återvinning och omhändertagande av i första hand dryckesförpackningar bereds f. n. inom regeringskansliet, varvid riksdagsbeslutet självfallet skall beaktas.

Anf. 24 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Tyvärr fick jag inget vidare besked i dag i den här frågan, men jag hoppas att det kommer att lämnas senare. Jag vill börja med att ställa tre följdfrågor till jordbruksministern, så att han kan fundera på dem under tiden som jag kommenterar svaret i övrigt.

För det första: Hur skall jag tolka svaret?

För det andra: Skall riksdagens beslut beträffande återglas gälla fullt ut eller håller man på att köra över det beslutet? Det skall beaktas, säger statsrådet, men kommer man att följa det?

För det tredje: När får arbetarna vid Hammars glasbruk, som är hotade i detta fall, besked om hur det skall bli och vid vilken tidpunkt ett eventuellt återglassystem skall börja gälla? Det är viktigt, bl. a. av tekniska skäl, att det sker senast i april månad.

Därmed återgår jag till att tala om vad det handlar om.

Ett återglassystem kan i det korta perspektivet innebära att Systembolagets samtliga flaskor går till återglas och ökar basen för glasåtervinning till ca 100 miljoner flaskor per år.

I det längre perspektivet möjliggörs en bred återvinning av glaset i kommunernas sophantering, något som har både ekonomiska och miljömässiga fördelar.

Det handlar om att rädda kvar två glasbruk i landet, som är viktiga också ur beredskapssynpunkt. Det gäller Hammars glasbruk och Limmared. Men det är Hammar som i första hand är hotat. Det är primärt fråga om att kunna

behålla 300 jobb vid Hammars glasbruk. Totalt kan det handla om 400 jobb inom Askersunds kommun, där alternativa sysselsättningar inte finns att få utan vidare.

Om man ser på ekonomin kring återglaset från snävt sektoriell synpunkt kan lösningen te sig dyrare än ett system där man använder flaskorna flera gånger, men ser man till de totala kostnaderna för samhället finner man att återglassystemet knappast blir dyrare och att det kan bidra till en kundanpassad utveckling av landets dryckesförpackningar och hålla tillbaka expansionen av den ur miljö- och energisynpunkt mindre önskvärda aluminiumburken.

Anf. 25 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag är starkt medveten om de problem som Per Israelsson redovisat i sammanhanget. Låt mig också få säga att frågan på sitt sätt är ganska komplicerad. Därför skall Per Israelsson tolka mitt svar såsom det är givet.

Jag är starkt medveten om att det finns en tidsaspekt med i bilden. Beslut kommer därför att fattas inom den närmaste tiden – just med tanke på den brådska som föreligger.

Anf. 26 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det var ju litet klarare besked: Vi kan, som jag förstod det, räkna med beslut under våren. Det behövs, eftersom det handlar om att göra nyinvesteringar, exempelvis i en ugn. Och det är framför allt fråga om att lämna besked till arbetarna, som f. ö. är fackligt anslutna till det förbund som jag själv i många år tillhört. Det är viktigt att det beskedet kommer fram, och det är viktigt att riksdagens beslut beträffande återglas kommer att gälla. Det fattades med betydande majoritet i kammaren i början av juni förra året.

Det här är inte något unikt för Sverige. Exempelvis Schweiz har ett återglassystem under ordnade förhållanden vilket fungerar hyggligt. Det bör det kunna göra också i Sverige.

Om nu Systembolaget anför svårigheter att samla in glas osv. tror jag inte det skall överskattas. Det schweiziska systemet innebär att man samlar in glaset på ett organiserat sätt ute i samhället, och det tror jag att man måste göra om glaset från soporna i kommunerna också skall komma in i bilden. Jag tror att det är ett system som är fullt genomförbart och som bör genomföras för att rädda bl. a. Hammars glasbruk.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

---

*Om insamlingen av
returglas*

*Om kommunernas
befogenheter enligt
lagen om spridning
av bekämpnings-
medel över skogs-
mark*

13 § Svar på fråga 1983/84:309 om kommunernas befogenheter enligt lagen om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Anf. 27 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! John Andersson har frågat mig om kommunernas beslutsrätt är oinskränkt när det gäller undantag från lagen om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark och om jag avser att vidta några åtgärder i anledning av vad som anförts i frågan.

Enligt den lag (1983:428) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark som trätt i kraft den 1 januari 1984 gäller ett generellt förbud mot spridning av lövbekämpningsmedel. I fråga om de skogsområden inom en kommun som fullmäktige bestämmer får undantag från detta förbud inte lämnas. För sådana skogsområden gäller således ett totalförbud mot användningen av lövbekämpningsmedel. Dessa områden skall enligt lagen vara av betydelse för friluftslivet, naturvärden, den lokala befolkningens trivsel eller annat kommunalt intresse. För övriga skogsområden kan skogsvårdsstyrelsen medge undantag, om lövslybekämpningen inte rimligen kan ske med mekaniska metoder.

Kommunfullmäktige har således enligt den aktuella lagen att självständigt besluta om hur stor del av kommunens skogsmark som skall omfattas av ett totalförbud.

Anf. 28 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till att jag ställde frågan var att länsstyrelsen i Västerbottens län med landshövdingen i spetsen kallade samman representanter för länets kommuner och även representanter för skogsbruket och naturvårdsverket. Denna konferens följdes upp med ett program i lokalradion, där man intervjuade olika personer.

En del kommunalråd intervjuades. Ett kommunalråd sade att det inte finns något lekmannainflytande efter den uttolkning av lagen som nu hade gjorts. "Vi begriper ingenting", sade kommunalrådet.

Det andra kommunalrådet sade att det här måste vara en form av partsinlaga.

Det tredje kommunalrådet sade att det hela har blivit mycket förvirrande.

På konferensen fick man veta att skogskommuner inte helt kunde förbjuda användning av kemiska medel – det var storstadskommunerna som hade den möjligheten. Man fick höra att det var mycket tveksamt om fullmäktiges beslut skulle stå sig vid ett överklagande. Kammarrätten eller regeringsrätten skulle ha möjlighet att gå in och ändra fullmäktiges beslut. Det har hela tiden varit min uppfattning att det är möjligt att ändra ett kommunfullmäktiges beslut endast i de fall formella fel har begåtts – t. ex. om sammanträdet inte utlysts i laga ordning eller om ärendet inte beretts.

Jag vill tacka för ett mycket klart och tydligt svar. Vad jag förfäktat i detta fall är alltså helt riktigt. Jag vill bara konstatera att kommunfullmäktiges beslut inte kan bli föremål för ändring i kammarrätten resp. regeringsrätten

annat än om formella fel begåtts.

Jag vill än en gång tacka för det klara svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

---

*Om kolbaserade
värmeanläggningar*

14 § Svar på fråga 1983/84:316 om kolbaserade värmeanläggningar

Anf. 29 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen är beredd att, med hänsyn till miljöintressena, förhindra att en kolbaserad värmeanläggning startas i ett län, där skadorna av försurningen redan fått en allvarlig omfattning.

Bertil Måbrinks fråga är föranledd av att Volvo Personvagnar, Olofströmsverken, av koncessionsnämnden för miljöskydd har fått tillstånd enligt miljöskyddslagen att övergå till eldning med kolbränsle i två av bolagets energicentraler. Övergången till användning av kolbränsle sker i samband med att Olofströmsverken och Olofströms kommun inlett ett samarbete om fjärrvärmeleveranser från bolagets värmecentraler.

Koncessionsnämndens beslut har överklagats av bl. a. sakägare företrädna av vänsterpartiet kommunisterna i Olofström. Besvärssärendet är under beredning i jordbruksdepartementet.

Försurningen av mark och vatten är vår kanske viktigaste miljöfråga. Blekinge hör utan tvivel till de områden i landet som är mest utsatta för försurningen. En viktig åtgärd för att komma till rätta med försurningen är att ytterligare minska luftföroreningsutsläppen inom landet och arbeta aktivt internationellt för sådana åtgärder. Jag har därför tillkallat en särskild aktionsgrupp för att samordna och ytterligare intensifiera insatserna mot detta allvarliga miljöhot. Aktionsgruppen skall bl. a. utarbeta underlag för ett nytt åtgärdsprogram.

Regeringen kommer i en proposition i vår att redovisa hur regeringen i samband med kolanvändning avser att ytterligare begränsa utsläpp som skulle kunna leda till försurning.

Anf. 30 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på Bertil Måbrinks fråga, ett svar som han tyvärr inte har tillfälle att själv ta emot.

Vi hade ju tillfälle att ganska ingående diskutera frågan om försurningen i den allmänpolitiska debattens slutskede, och det som jordbruksministern i dag säger i svaret till Bertil Måbrink är i stort sett en uppföljning av vad som sades då. Vi behöver kanske inte återigen repetera allt vad som sagts och allt vad vi vet om försurningsriskerna i södra Sverige, enkannerligen naturligtvis i Blekinge – detta är väl känt. Det anmärkningsvärda är att man, trots de vitt spridda kunskaperna om dessa förhållanden, i en kommun och i en stor industri ändå varit beredd att satsa på en övergång till kolbaserad energiframställning, vilket alltså varit aktuellt i Olofström.

---

*Om kolbaserade
värmeanläggningar*

Nu är detta ärende, såsom också nämns i svaret, överklagat. Jag kan inte finna att jordbruksministern ger något direkt konkret svar på Bertil Måbrinks fråga. Frågan var hur regeringen ser på denna allvariga introduktion av en stor industri, där ett överklagande nu alltså ligger hos regeringen.

Det vore bra, tycker jag, ifall jordbruksministern litet mera konkret kunde svara på Bertil Måbrinks fråga, om regeringen är beredd att med hänsyn till miljöintressena förhindra att en sådan här kolbaserad värmeanläggning startas. De allmänna synpunkterna känner vi till, och där är vi överens. Men är regeringen beredd att förhindra etablering av en kolbaserad värmeanläggning, om kommun och företag skulle vara eniga om att starta anläggningen?

Jag skulle gärna vilja ha ett mera konkret besked härvidlag än vad som lämnats i frågesvaret.

Anf. 31 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag utgår från att Oswald Söderqvist är väl medveten om att jag inte kan lämna besked om avgörandet av ett enskilt ärende som är föremål för handläggning inom jordbruksdepartementet. Ett sådant besked måste jag låta anstå tills vi fått tillfälle att bedöma och avgöra ärendet i departementet och i regeringen.

Anf. 32 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är självfallet så som jordbruksministern säger när det gäller enskilda ärenden. Men man kan ju ha en generell uppfattning. Det finns för resten – det vet jag redan – på andra platser i landet än den nu aktuella motsvarande mål på gång så att säga, vilka måhända så småningom hamnar hos regeringen, i den mån det finns tillräckligt starka intressen och tillräckligt underlag för att man från resp. orter skall komma med överklaganden. Då blir frågan återigen akut.

Utan att behöva gå in på ett enskilt fall kan väl regeringen och regeringens representant – i detta fall jordbruks- och miljöministern – ge uttryck för en bestämd uppfattning om detta med övergång till kolbaserad energiproduktion, när vi vet hur förhållandena är, speciellt i Blekinge och södra Sverige i övrigt.

Anf. 33 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Regeringens *generella* inställning har jag gett uttryck för i mitt svar. Vi är klart medvetna om att vi med stor omsorg och stor försiktighet måste bedöma på vilket sätt den s. k. kolintroduktionen skall ske. Vi kommer, i den proposition som jag aviserat i mitt svar, att ge konkreta besked om de ytterligare förstärkningar som blir nödvändiga i kampen mot försurningen.

Anf. 34 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det går antagligen inte att komma längre i debatten i dag, och vi avvaktar naturligtvis med spänning kolpropositionen, som den populärt har kallats. Det har hänvisats till denna proposition i många andra debatter, och då den framläggs får vi väl återkomma till frågan och se vilket åtgärds paket regeringen kommer att lägga fram genom jordbruksministern och andra ansvariga.

Detta är en allvarlig fråga, och jag vill än en gång peka på den fara vi ser här och som aktualiserats även från andra håll, enkannerligen från högerhåll och från skogsindustrin, när man på nytt börjat tala om Secure-reaktorer. Den saken har jordbruksministern och jag tidigare debatterat. En följdverkan av diskussionen om kolintroduktionen kan bli en ny debatt om Secure-reaktorer, vilket gör det hela ännu allvarligare.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1983/84:328 om koncentrationen inom byggmaterialindustrin**Anf. 35 Industriminister THAGE PETERSON:**

Herr talman! Rune Backlund har frågat statsrådet Roine Carlsson vilka effekter han bedömer att ASSI:s försäljning av Etrigruppen och bildandet av det nya fönsterbolaget får för den framtida utvecklingen inom byggmaterialindustrin när det gäller tillverkningen av bl. a. fönster och dörrar.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

På grund av nedgången inom nybyggandet sedan mitten av 1970-talet har efterfrågan på fönstersnickerier minskat kraftigt. Statens industriverk har av denna anledning nyligen påbörjat en utredning om fönsterindustrin. Utredningen, som sker inom ramen för branschprogrammet för den träbearbetande industrin, väntas vara färdig inom några månader. Enligt vad jag inhämtat visar de hittills framkomna resultaten att utbudet av fönstersnickerier är för stort i förhållande till efterfrågan och att lönsamheten av denna anledning är svag. Industriverket avser att med utgångspunkt i utredningsresultaten föra diskussioner med branschen om erforderliga strukturförändringar. Jag utgår ifrån att verket noga beaktar resultatet av förhandlingarna mellan Swedish Match, Stora Kopparberg och ASSI liksom att de anställdas organisationer bereds tillfälle delta i strukturdiskussionerna.

I den mån strukturförändringar kan leda till negativa effekter för konkurrenssituationen åligger det Näringsfrihetsombudsmannen att bevaka utvecklingen och vidta de åtgärder som behövs. Jag utgår ifrån att NO noga följer utvecklingen på området.

Inom dörrsnickeriindustrin har en omfattande strukturomvandling till följd av den vikande efterfrågan på den svenska marknaden redan

genomförts. Även inom detta område utgår jag ifrån att NO aktivt bevakar konkurrenssituationen och om så visar sig vara nödvändigt, vidtar erforderliga åtgärder. Jag kan i detta sammanhang nämna att jag har erfarit att NO skrivit till Stora Kopparberg med anledning av att de pågående diskussionerna med Swedish Match även berör företagets dörrsnickeritillverkning. NO har fäst Stora Kopparbergs uppmärksamhet på att det kan bli aktuellt med en prövning enligt konkurrenslagen av en eventuell sammanslagning av företagets dörrtillverkning.

Anf. 36 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

Statens pris- och kartellnämnd visade i en undersökning som presenterades vid årsskiftet att det är ett fåtal företag som dominerar tillverkningsidan inom byggmaterialbranschen. Några exempel ur utredningen:

De fyra största tillverkningsföretagen inom området dörrsnickerier svarade för 65 % av försäljningen 1982. De fyra största tillverkarna av skåpsnickerier svarade för 70 %, beträffande fönstersnickerier var motsvarande andel 55 %, osv. Den enda delbransch som avvek från mönstret var sågade och hyvlade trävaror, där de fyra största företagen svarade för endast 10 %.

Det är mot den här bakgrunden som jag tycker att man skall se på de planer som nu finns om bildande av ett gemensamt fönsterbolag, där det statligt ägda ASSI skall bidra med en del, nämligen Etrigruppen. Det nya bolaget kommer ensamt att svara för 50–60 % av landets tillverkning av fönstersnickerier.

Bilden blir inte ljusare av att Swedish Match, som nu blir hälftenägare i det nya bolaget, därigenom kommer att få en än mera dominerande ställning inom byggmaterialindustrin. Man kommer genom sitt helägda Svenska Dörr och genom att SP-gruppens Bor Dörren AB ingår i den planerade bolagsbildningen att få ca 50 % av ytterdörrstillverkningen och kanske 80–90 % av tillverkningen av innerdörrar. Swedish Match har redan, genom sina helägda företag Marbodal och Tarkett, en dominerande ställning när det gäller tillverkning av skåp och golv.

Den nu planerade bolagsbildningen har därför skapat oro i byggmaterialbranschen, inte minst bland de mindre tillverkarna. Träindustriarbetareförbundet har varnat för vilka konsekvenser den kan få för hela branschen när det gäller sysselsättningen och prisutvecklingen. Näringsfrihetsombudsmanen har, som industriministern nämner i sitt svar, tagit upp frågan om dörrtillverkningen i ett brev till Stora Kopparberg, där det framhålls att Swedish Match-koncernen nu har en sådan dominerande ställning på dörrmarknaden att varje ytterligare förvärv av eller samgående med annan dörrleverantör som verkar på den svenska marknaden noga måste prövas från konkurrensrättslig synpunkt.

Jag tar fasta på det uttalande i industriministerns frågesvar där det framhålls att industriverket avser att med utgångspunkt i utredningsresulta-

ten föra diskussioner med branschen om erforderliga strukturförändringar. Min följdfråga blir: Innebär detta att man kommer att skjuta upp försäljningen av Etrigruppen i avvaktan på att utredningen blir klar, så att man kan få en samlad bedömning av hur strukturen inom branschen framöver kommer att utvecklas?

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

---

*Om de värnplik-
tigas hemresor*

Anf. 37 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt svar har minskningen av nybyggandet medfört att hemmamarknaden för fönster- och dörrsnickerier har krympt mycket kraftigt. Detta har i sin tur resulterat i att företagens kapacitetsutnyttjande är lågt. Prognoserna visar att byggandet i Sverige inte nämnvärt torde komma att öka under de närmaste åren, varför efterfrågan på hemmamarknaden inte heller kommer att öka.

För företagen finns det två sätt att möta denna situation. Det ena är export, och vi kan glädjande nog se att företagen har haft vissa framgångar i sina exportansträngningar. Regeringens devalvering hösten 1982 har naturligtvis märkbart bidragit här till och underlättat dessa exportsatsningar.

Det andra sättet att klara sig är att göra strukturförändringar genom sammanslagningar för att få mer slagkraftiga enheter. Jag vill emellertid understryka att alla ansträngningar måste göras för att få upp exporten. Det är exportansträngningarna som vi måste satsa ytterligare på, och jag vet att statsrådet Mats Hellström aktivt arbetar med dessa frågor.

Industriverket har, som jag också nämnde i mitt svar, påbörjat utredningen om fönstersnickeriindustrin. Den skall ligga till grund för de diskussioner om branschstrukturen som verket avser att föra med branschen. Här finns i programmet olika stödformer för att underlätta strukturförändringar och exportsatsningar. Det finns strukturgarantier, stöd till kollektiva exportsatsningar och stöd till utbildning.

Jag utgår ifrån, herr talman, att de samtal och överläggningar som nu skall komma till stånd mellan verket, branschen och de fackliga organisationerna kommer att ta upp alla dessa frågor. Naturligtvis – och där håller jag med interpellanten – måste vi göra allt för att stärka och utveckla denna del av svensk industri. Sverige behöver en stark byggmaterialindustri, och där är ju de små snickeriföretagen viktiga bitar.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1983/84:330 om de värnpliktigas hemresor

Anf. 38 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Rune Torwald har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till förenklingar och reducerad byråkrati, när det gäller värnpliktigas ledighetsresor.

Berörda myndigheter arbetar f. n. med att genomföra den långtgående decentralisering med lokalt kostnadsansvar för de värnpliktigas ledighetsre-

sor som föreslogs i proposition 1982/83:115 om förbättrade förmåner åt värnpliktiga m. fl. och som riksdagen lämnade utan erinran. Detta förutsätter individuellt utfärdade biljetter och en kontrollerbar fakturering. Det system som används för biljettbeställning är enligt vad jag har inhämtat ännu inte färdigutvecklat.

Jag har inte för avsikt att ta några initiativ i denna fråga, utan jag har fullt förtroende för att ansvariga myndigheter fullföljer de intentioner som framgår av riksdagsbeslutet. I detta arbete ingår avvägningen mellan nödvändiga kontrollåtgärder och onödig byråkrati som en viktig del.

Anf. 39 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag ber först att få tacka försvarsministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är att när en värnpliktig skall resa hem i samband med tjänstledighet och veckoslut, skall han vid varje tillfälle skriva en biljettbeställning i fem exemplar, få den underskriven av en kompaniadjutant samt därefter bege sig till en SJ-resebyrå där erforderlig biljett utfärdas. Vad som sedan händer med de olika exemplaren är en för mig förborgad hemlighet. Jag räknar emellertid med att ett ganska stort antal tjänstemän på SJ, SAS, Linjeflyg och inom försvarsmakten har att ta befattning med de här biljetterna.

Nu säger statsrådet att riksdagen fattade beslut om en långtgående decentralisering med ett lokalt kostnadsansvar för de värnpliktigas ledighetsresor. Det är riktigt. Men, säger försvarsministern, det förutsätter individuellt utfärdade biljetter och en kontrollerbar fakturering. Det betvivlar jag att riksdagen har tagit ställning till.

Vidare säger försvarsministern att – det låter litet hugnesammare – det pågår ett arbete där avvägningen av nödvändiga kontrollåtgärder och onödig byråkrati ingår som en viktig del.

Under min tid som värnpliktig – det ligger 40 år tillbaka i tiden – hade vi inga gratisbiljetter, men vi hade ett enkelt system, som innebar att kompaniadjutanten gjorde upp ett schema. Han visste att A skulle åka dit, B dit, C dit osv. Den enda avvikelserna från vecka till vecka var att den värnpliktige beordrats att vara vakt, blivit sjuk eller fått kompaniförbud. Det brukade vara en av de tre sakerna som gjorde att man inte kunde åka hem till familjen. Då gjorde kompaniadjutanten de justeringar som behövdes, och så lämnade han uppgifterna till SJ för att man där skulle få veta att det kommer 28 man som vill åka från Borås till Herrljunga, 30 man som vill åka mot Borås, så och så många som vill åka mot Göteborg, osv. Så var saken klar.

Det är ju likadant nu – de värnpliktiga åker rimligen hem till sin bostad i normala fall. De är alltså desamma från vecka till vecka. De värnpliktiga skiftar inte så ofta sin bosättning under värnpliktsåren. Därför vill jag verkligen vädja till försvarsministern: Sitt inte lugnt! Det här har pågått, såvitt jag kan förstå, mer än ett år, och fortfarande gäller det omständliga förfarandet att varje enskild värnpliktig varje gång han reser hem skall behöva fylla i en blankett i fem exemplar som skall hanteras av flera tjänstemän vid ett stort antal tillfällen. Det gäller egentligen bara att räkna ut

hur mycket pengar som hamnar hos försvarsdepartementet, hur mycket som hamnar hos SJ eller hos någon annan.

Tryck på och se till att det händer någonting snart!

Anf. 40 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Jag har redan i mitt svar berättat att arbetet på att finna enklare metoder pågår. Jag kan tala om för Rune Torwald att vi under de senaste veckorna blivit informerade om arbetets fortgång. Vi kan se fram emot förenklade metoder när det gäller ersättningar för värnpliktigas hemresor.

Anf. 41 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Den sista upplysningen noterade jag med glädje. Jag hoppas, liksom försvarsministern, att vi relativt snart kan få fram en rimligare hantering när det gäller ersättningar för värnpliktigas hemresor.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1983/84:331 om de ekonomiska förmånerna vid kompanibefälsutbildningen

Anf. 42 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Rune Torwald har frågat mig dels hur informationen om de nya reglerna beträffande ekonomiska förmåner vid kompanibefälsutbildning ordnats, dels om jag avser att vidta några åtgärder för att hålla de berörda eleverna ekonomiskt skadeslösa om informationen uppenbarligen lämnats för sent.

Rune Torwald ställer sina frågor mot bakgrund av artiklar i dagspressen där vissa värnpliktiga hävdar att de på grund av brist på information upplever sig lurade på den premie som tidigare utgick till kompanibefälsvärnpliktiga.

Nu gällande bestämmelser trädde i kraft den 1 juli 1983. Dessa innebär att alla värnpliktiga som tjänstgör mer än 360 dagar får ett extra tillägg till dagersättningen med 60 kr. Därmed är all obligatorisk värnpliktsutbildning ersatt enligt samma princip. Det är endast tjänstgöringens längd, inte erhållen grad, som avgör ersättningens storlek. Detta är en viktig princip, som ju även slagits fast av riksdagen. Vid frivillig och urvalsprövad vidareutbildning utgår fortfarande utbildningspremier.

Information om de kompanibefälsuttagna värnpliktigas ekonomiska förmåner samordnas med övrig information om värnpliktsförmåner. Ansvar för denna information ligger i första hand hos försvarsgrenscheferna och hos de förband som genomför grundutbildning. Informationen lämnas i form av såväl broschyrer före inryckningen som muntliga genomgångar vid tjänstgöringens inledning. Som ett konkret exempel på nyttig och omfattande information vill jag dessutom gärna framhålla tidningen Värnplikts-Nytts inryckningsextra, som delas ut till samtliga

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

Om de ekonomiska förmånerna vid kompanibefälsutbildningen

*Om de ekonomiska
förmånerna vid
kompanibefäls-
utbildningen*

värnpliktiga. De värnpliktiga skall därefter givetvis informeras om eventuella förändringar. Sådan information skall bl. a. lämnas i förbandsnämnden.

Jag har inte för avsikt att vidta några åtgärder i frågan.

Anf. 43 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret, även om egentligen bara den sista meningen var svar på min fråga – dvs. han avser *inte* att göra någonting.

Jag behöver inte gå in på några detaljer beträffande bakgrunden till frågan, eftersom försvarsministern utförligt redovisat bakgrunden i sitt svar.

I svaret talas det om hur det borde vara – på den punkten är vi antagligen helt överens. Så som det står i svaret borde det ha gått till. I Dagens Nyheter den 27 januari står emellertid någonting helt annat. De som ligger inne för kompanibefälsutbildning vid I 15 i Borås har skrivit direkt till försvarsministern. De skrev:

”Vi är lurade på 5 000 kronor i utbildningspremie. Dessutom har man fortsatt att felinformera andra värnpliktiga under hösten 1983 ---.”

På ett annat ställe i artikeln sägs om en av de värnpliktiga – vi kanske inte skall nämna namn – att han ”tillhör en årskull som vid mönstringen fick löfte om utbildningspremie, något som dock avskaffades på våren innan han ryckte in.

Vi fick inte reda på det här förrän vi hade legat inne några månader och nu har vi fått reda på att man fortfarande använder trycksaker med den här felaktiga informationen”, säger denne värnpliktige.

Jag måste säga att då är det litet väl sangviniskt av försvarsministern att säga att han inte avser att vidta några åtgärder. Jag hoppas verkligen att det skall vidtas åtgärder, så att felaktiga broschyrer försvinner från de ställen där man skall informera de värnpliktiga och att man samtidigt kontrollerar om dessa värnpliktiga har fått en ersättning under sin totala värnpliktstid som ger en rimlig täckning – det kan jag inte riktigt bedöma – för vad de väntade sig när de en gång accepterade utbildningen i fråga.

Anf. 44 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! När det gäller den reform som genomfördes föregående år tror jag inte att Rune Torwald och jag har olika uppfattningar. Vi är helt eniga om att den reformen var riktig, att alla som gör fler dagar än 360, oberoende av grad och utbildning, får samma merersättning per dag.

Det kan knappast vara fråga om några 5 000 kr. som den här gruppen förlorar, för de fick ju en rätt stor bit av de 5 000 kronorna för sina merdagar. De som genomgår utbildning till reservofficerare och annan frivillig utbildning har dessutom fått ännu större förbättringar. Alla som gör mertid fick alltså förbättringar.

De i Rune Torwalds fråga omtalade värnpliktiga ryckte in i början av juni 1983, dvs. innan de nya bestämmelserna trädde i kraft – det är riktigt. Propositionens innehåll var emellertid känt redan i februari eller mars

månad, och det utredningsförslag som låg bakom reformen var klart redan i september 1982. Det är möjligt – jag har inte någon anledning att bestrida Rune Torwalds funderingar på den punkten – att informationen i några enstaka fall inledningsvis kan ha brustit. Jag finner det emellertid osannolikt att de värnpliktiga har varit okunniga om de nya ersättningarna i den grad och så länge som tidningsartikeln gör gäl ande.

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

Meddelande om
frågor

Anf. 45 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Vi är nog helt överens, försvarsministern och jag, om att de ändringar som vidtogs var motiverade och bra. Det hela har varit en fråga om huruvida informationen har nått fram. Min erfarenhet är att det är föga troligt att värnpliktiga håller sig särskilt väl informerade om vad som händer i riksdagen, vilka propositionsförslag som läggs fram där, osv. Om den värnpliktige har fått ett papper i sin hand där det står att om han åtar sig kompanibefälsutbildning kommer han att få den och den premien, så nöjer han sig med det. Då tror han att han har svart på vitt att det förhåller sig på detta sätt.

Sedan får han besked om att det kommer att gälla helt nya bestämmelser en månad efter det att han har ryckt in och därmed försvinner 5 000 kr. i det blå.

Jag har ingen annan bakgrund till detta än denna tidningsartikel. Med min fråga har jag velat framhålla vikten av att man åtminstone ser till att informationen framöver blir riktig och att de värnpliktiga under sin utbildningstid inte får en sämre ersättning totalt än vad de räknade med när de ryckte in. Vi brukar ju inte fatta beslut om retroaktiv lagstiftning, dvs. att ett beslut får återverkan bakåt i tiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 februari

1983/84:371 av *Olle Grahn* (fp) till kommunikationsministern om privatisering av nedläggningshotade järnvägslinjer:

F. n. finns det ett flertal järnvägslinjer som hotas av nedläggning eller kring vilka det pågår utredningar. Folkpartiet har i sin trafikpolitiska motion framfört tanken på att låta även från SJ fristående intressen utnyttja befintliga järnvägsanläggningar. Med anledning av att Företagareförbundet framfört intresse att överta vissa järnvägslinjer som annars skulle föreslås bli nedlagda vill jag fråga kommunikationsministern följande:

Hur ställer sig kommunikationsministern till möjligheten att från SJ och

länshuvudmännen fristående intressen övertar trafiken på sådana järnvägslinjer som annars hotas av nedläggning?

den 21 februari

1983/84:372 av *Bertil Fiskesjö* (c) till statsrådet Ingvar Carlsson om den enskildes frihet och arbetslagstiftningen:

I en tidning kunde man samma dag läsa om två likartade händelser i en sydsvensk stad:

Bordtennis spelarna i klubben Rekord hade av fritidsnämnden fått låna en lokal för att hålla en tävling. Klubbmedlemmarna själva ställde fram bord och stolar och tog efter tävlingen bort desamma. För detta självvåld från ungdomars sida krävs kommunen nu på 5 000 kr. i skadestånd av Kommunalarbetareförbundet.

Familjekooperativet Pinochio hade bestämt sig för att driva ett privat daghem för sina barn. Socialnämnden var beredd att säga ja till detta initiativ, men kunde inte besluta eftersom facket vid MBL-förhandlingar sade nej och nu tänker begära centrala förhandlingar.

Med utgångspunkt i dessa händelser vill jag fråga om statsrådet, som på senare tid hållit flera tal om frihet, är beredd att vidtaga åtgärder för att förhindra att svensk lagstiftning medför inskränkningar i den enskildes frihet av här angiven art?

1983/84:373 av *Kerstin Nilsson* (s) till industriministern om sysselsättningskapande åtgärder i vissa glesbygdskommuner:

Övertorneå kommun vid svensk-finska gränsen är nu att betrakta som katastrofområde ur arbetsmarknadssynpunkt. Detta på grund av nedläggningar och indragningar inom såväl privat näringsliv som offentlig sektor. Direkt och indirekt rör det sig om ett 150-tal jobb i en kommun där arbetslösheten redan nu ligger över 10 %.

Kapitalägare har under de borgerliga regeringsåren stimulerats till snabba klipp snarare än till investeringar för produktion på sikt. Ett företag i Övertorneå, Nordkalotthus AB, med nära 50 anställda, skickar i dagarna ut de sista uppsägningarna. Matarengi Skinnfabrik skall enligt uppgifter i massmedia läggas ned med omedelbar verkan. Rationaliseringen i skogen fortsätter. Indragningar görs inom tullverket. Skolor måste läggas ned.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga industriministern:

Vilka åtgärder kan regeringen förväntas vidta för att förbättra och öka marknadsföring och export av produkter som kan framställas i glesbygdskommuner som Övertorneå, och därmed bidra till att vända trenden till en positiv ekonomisk och industriell utveckling?

19 § Kammaren åtskildes kl. 16.26.

In fidem

Nr 86

Tisdagen den
21 februari 1984

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert